

คู่มือ

สำหรับผู้ขอกำหนดตำแหน่งวิชาการ

ด้วยผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

คำชี้แจง

ด้วยคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) ได้มีมติเห็นชอบประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564 โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมให้คณาจารย์สามารถเสนอขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการเฉพาะด้านได้ ทั้งนี้ ผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคมเป็นผลงานทางวิชาการประเภทหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการให้กับคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และทุ่มเทในการนำองค์ความรู้ต่างๆ ไปพัฒนาท้องถิ่นและสังคม อันเป็นการช่วยสร้างความเข้มแข็งของประชาชนในท้องถิ่นและพื้นที่ของประเทศได้

คณะอนุกรรมการเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการของข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคมจึงได้จัดทำคู่มือนี้ขึ้นสำหรับผู้ขอกำหนดตำแหน่งวิชาการด้วยผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับคำนิยาม ลักษณะของผลงานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม การขอกำหนดตำแหน่งวิชาการด้วยผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม การเตรียมเอกสารและการเผยแพร่ผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม ตามประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564 คณะอนุกรรมการฯ หวังว่าเอกสารนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ขอกำหนดตำแหน่งวิชาการทุกท่าน

อ.ก.พ.อ.วิชาการฯ ด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

ธันวาคม 2565

สารบัญ

	หน้า
วัตถุประสงค์	4
ส่วนที่ 1 นิยามและผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม	5
1.1 นิยามผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม	5
1.2 รูปแบบผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม	5
1.3 การออกแบบการดำเนินงานทางวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม	6
1.4 คุณค่าและเป้าหมายของผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม	7
ส่วนที่ 2 การขอกำหนดตำแหน่งวิชาการด้วยผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม	8
2.1 จริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ	8
2.2 ระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้อง	8
2.3 ขั้นตอนการยื่นขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ	9
2.4 ลักษณะคุณภาพผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม	10
2.5 สารสำคัญการขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม	11
ส่วนที่ 3 การเตรียมเอกสารและการเผยแพร่ผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม	14
3.1 ขั้นตอนการดำเนินงานผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม	14
3.2 การเตรียมเอกสารผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม	16
3.3 การเผยแพร่ผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม	26
บรรณานุกรม	28
ภาคผนวก	29
แบบแสดงหลักฐานการมีส่วนร่วมในผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม	
หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์จากหน่วยงานภายนอก	

วัตถุประสงค์

คู่มือฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นสำหรับผู้ที่ต้องการขอกำหนดตำแหน่งวิชาการ ได้ศึกษาเพื่อเตรียมตัวในการยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการด้วยผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม เนื้อหาในคู่มือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 นิยามและผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม ประกอบด้วยเนื้อหา นิยามของผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม ตามประกาศ ก.พ.อ. รูปแบบผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม การออกแบบผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม คุณค่าและเป้าหมายของการทำผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม ที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม ในด้านต่างๆ

ส่วนที่ 2 การขอกำหนดตำแหน่งวิชาการด้วยผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม มีเนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ ระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้องกับการขอกำหนดตำแหน่งวิชาการ ขั้นตอนในการขอกำหนดตำแหน่งวิชาการ ลักษณะคุณภาพผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม และสาระสำคัญการขอกำหนดตำแหน่งวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

ส่วนที่ 3 การเตรียมเอกสารและการเผยแพร่ผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม มีเนื้อหาอธิบายถึงกระบวนการเตรียมเอกสารผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม ซึ่งมีขั้นตอนการทำงาน 7 องค์ประกอบ และการเผยแพร่ผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

ส่วนที่ 1 นิยามและผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

1.1 นิยามผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

ผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม (Academic Services to Local Community and Society) คือ ผลงานที่เกิดจากการดำเนินงานที่เป็นการบูรณาการองค์ความรู้จากสถาบันอุดมศึกษา ร่วมกับภาคีเครือข่าย ภายในและภายนอกชุมชน ไปใช้ในบริบทเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและสังคมในมิติต่าง ๆ โดยใช้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาอย่างน้อยหนึ่งสาขาวิชา และปรากฏผลที่สามารถประเมินได้เป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์ต่อสาธารณะ เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นทางด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้านเกี่ยวกับ ชุมชน วิถีชีวิต การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม อาชีพ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง คุณภาพชีวิต หรือสุขภาพ หรือเป็นผลงานที่นำไปสู่การจดทะเบียนสิทธิบัตรหรือทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบอื่นที่สามารถแสดงได้เป็นที่ประจักษ์ว่าสามารถใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคม และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นและสังคมอย่างชัดเจน หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงในความตระหนักและการรับรู้ในปัญหาและแนวทางแก้ไขของชุมชน ทั้งนี้ ไม่นับรวมงานที่แสวงหากำไรและได้รับผลตอบแทนส่วนบุคคลในเชิงธุรกิจ

1.2 รูปแบบเอกสารผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

จัดทำเป็นเอกสารและมีคำอธิบายหรือคำชี้แจงที่ชัดเจน รายละเอียดเนื้อหาของเอกสารแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบอย่างน้อยประกอบด้วย

- 1.2.1 การมีส่วนร่วมและการยอมรับของท้องถิ่นและสังคมเป้าหมาย
- 1.2.2 สภาพการณ์ของท้องถิ่นและสังคมก่อนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
- 1.2.3 กระบวนการที่ทำให้ท้องถิ่นและสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น
- 1.2.4 ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ใช้ในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- 1.2.5 การคาดการณ์สิ่งที่จะตามมาหลังจากการเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นแล้ว
- 1.2.6 การประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความรู้หรือความเชี่ยวชาญจาก

สาขาของผู้ยื่นขอ

- 1.2.7 แนวทางการติดตามและธำรงรักษาพัฒนาการที่เกิดขึ้นให้คงอยู่ต่อไป

การจัดทำเอกสารผลงานต้องสามารถแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมและการยอมรับของกลุ่มเป้าหมายหรือท้องถิ่น นอกจากเอกสารแสดงผลงานดังกล่าวข้างต้นแล้ว อาจแสดงหลักฐานเพิ่มเติมอื่นๆ เกี่ยวกับผลงาน เช่น รูปภาพ หรือการบันทึกเป็นวิดิทัศน์ ภาพยนตร์ แอปเสียง

การพัฒนาหรือการแก้ปัญหาในพื้นที่ที่มีการบูรณาการศาสตร์หลายสาขา สามารถข้อกำหนดตำแหน่งทางวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคม ได้จากผลความสำเร็จของทุกสาขา โดยผู้ข้อกำหนดตำแหน่งทางวิชาการจะต้องแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในการใช้ศาสตร์นั้นๆ เพื่อร่วมพัฒนาหรือแก้ปัญหานั้นๆ ทำให้พื้นที่นั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจน

1.3 การออกแบบการดำเนินงานทางวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

ผู้ข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการสามารถออกแบบการดำเนินงานทางวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคมที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังนี้

1.3.1 การใช้ความรู้ทางวิชาการเข้าไปแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและสังคม

1.3.2 การปฏิบัติการด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม (Participatory Process) ในลักษณะที่เป็นการเรียนรู้ร่วมกันและมีลักษณะการถ่ายทอดสองทางคือ ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและชุมชน

1.3.3 การเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณะในรูปของการใช้สื่อรูปแบบต่างๆ หรือ เข้าร่วมนำเสนอผลงานในเวทีสาธารณะ เป็นต้น

1.3.4 การคืนชุดความรู้สู่ชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการไปทำงานในชุมชนและค้นพบความรู้หรือข้อมูลต่างๆ ของชุมชน โดยอาจจัดในรูปของเวทีชุมชนเพื่อคืนข้อมูลหรือชุดความรู้เพื่อให้ชุมชนได้เรียนรู้ และตระหนักในคุณค่าของข้อมูลหรือความรู้ที่ค้นพบ ทำให้ชุมชนเกิดจิตสำนึก และธำรงรักษาไว้เพื่อการใช้ประโยชน์ต่อไป

1.3.5 การบูรณาการกับการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ เช่น การนำนักศึกษาเข้าไปทำกิจกรรมในพื้นที่เพื่อทำให้เกิดจิตสาธารณะและจิตสำนึกที่จะต้องการพัฒนาท้องถิ่นและสังคม

1.3.6 การเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน โดยชุมชนเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมโดยนักวิชาการมีบทบาทในการหนุนเสริม

1.3.7 การช่วยสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้กับชุมชน

1.3.8 การเป็นแหล่งข้อมูลและความรู้ ในรูปของการเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้เพื่อให้ชุมชนหรือภาคเอกชนได้เข้ามารับความรู้เพื่อนำไปพัฒนา

1.3.9 การเป็นแหล่งให้คำปรึกษาสำหรับชุมชนหรือภาคเอกชนในการแก้โจทย์หรือปัญหา

1.3.10 การนำต้นแบบผลงานที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่หรือชุมชนหนึ่งไปขยายผลโดยปรับใช้กับพื้นที่อื่นๆ ทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ

1.3.11 บทบาทการเป็นผู้ชี้แนะ (Coach) หรือพี่เลี้ยงให้กับชุมชนที่ต้องการพัฒนา การทำงาน ในลักษณะนี้จะต้องให้ชุมชนลงมือทำด้วยตนเอง นักวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาจะเป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษา ประคับประคองช่วยเหลือ จนชุมชนมีความเข้มแข็งมากพอที่จะจัดการตนเองได้ บทบาทการเป็นผู้ชี้แนะหรือ พี่เลี้ยงเป็นบทบาทที่สร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนได้แต่ต้องมีการดำเนินการที่อาศัยระยะเวลาที่มากพอ

1.3.12 การเปลี่ยนแปลงภายในสถาบันการศึกษาเพื่อตอบสนองกับการทำงานรับใช้ท้องถิ่น และสังคม เช่น การสร้างหลักสูตรใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน การจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่ปรับให้มีรายวิชาที่สนับสนุนให้นักศึกษาได้ลงพื้นที่ เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้ขอกำหนดตำแหน่งวิชาการ สามารถออกแบบการดำเนินงานทางวิชาการ ด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม ในลักษณะอื่นๆ ที่แสดงออกถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาของตนเองซึ่งอาจ จำเป็นต้องอาศัยการประยุกต์เทคนิควิธีการวิจัยเชิงซ้อนอย่างหลากหลายวิธีการ (Multi-disciplinary research methodology) มาใช้ใน 7 ขั้นตอนของกระบวนการ

1.4 คุณค่าและเป้าหมายของผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

คุณค่าและเป้าหมายของผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม จะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นและสังคม สถาบันอุดมศึกษา และนักวิชาการผู้สร้างผลงาน ทำให้ชุมชน ท้องถิ่นและสังคม เกิดการยกระดับการพัฒนาขึ้น ในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน เช่น การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ นโยบายและการบริหารจัดการ นอกจากนั้น ยังทำให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติตามพันธกิจของตน และพัฒนา สมรรถนะ กับกระบวนการทัศน์ของบุคลากรในการทำงานเพื่อท้องถิ่นและสังคมได้บริบูรณ์ขึ้น ก่อให้เกิดคุณค่า ในการเป็นสถาบันอุดมศึกษา และนักวิชาการยังมีโอกาสเป็นผู้สร้างผลงานด้วยศักยภาพตนเองและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างสร้างสรรค์ เพิ่มความเจริญก้าวหน้าทางวิชาชีพ ก่อเกิดความภาคภูมิใจ และกำลังใจ อย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 2 การข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการด้วยผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

2.1 จริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ

ผู้ข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม ต้องคำนึงถึงจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ ดังนี้

2.1.1 ต้องมีความซื่อสัตย์ทางวิชาการ ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาเป็นผลงานของตนเอง ไม่ลอกเลียนผลงานของผู้อื่น ไม่สร้างข้อมูลหรือข้อเท็จจริงอันไม่มีอยู่จริง (fabrication) ไม่บิดเบือนข้อมูลหรือข้อเท็จจริง (falsification) ไม่นำผลงานของตนเองในเรื่องเดียวกันไปเผยแพร่ในวารสารวิชาการมากกว่าหนึ่งฉบับ ในลักษณะที่จะทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นผลงานใหม่ รวมถึงไม่คัดลอกข้อความใด ๆ จากผลงานเดิมของตน โดยไม่อ้างอิงผลงานเดิมตามหลักวิชาการ

2.1.2 ต้องอ้างอิงบุคคลหรือแหล่งที่มาของข้อมูลหรือนำมาใช้ในผลงานทางวิชาการของตนเอง เพื่อแสดงหลักฐานของการค้นคว้า

2.1.3 ต้องไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ทางวิชาการจนละเลยหรือละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น หรือสิทธิมนุษยชน

2.1.4 ผลงานทางวิชาการต้องได้มาจากการศึกษาโดยใช้หลักวิชาการเป็นเกณฑ์ ปราศจากอคติ และเสนอผลงานตามความเป็นจริง ไม่จงใจเบี่ยงเบนผลการศึกษาหรือวิจัย โดยหวังผลประโยชน์ส่วนตัว หรือเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น และเสนอผลงานตามความเป็นจริงไม่ขยายข้อค้นพบโดยปราศจากการตรวจสอบยืนยันในทางวิชาการ

2.1.5 ต้องนำผลงานวิชาการไปใช้ประโยชน์ในทางที่ชอบธรรมและชอบด้วยกฎหมาย

2.1.6 หากผลงานทางวิชาการมีการใช้ข้อมูลจากการทำการวิจัยในคนหรือสัตว์ ผู้ขอจะต้องยื่นหลักฐานแสดงการอนุญาตจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของสถาบันที่มีการดำเนินการ

2.2 ระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้องกับการยื่นข้อกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ มีดังนี้

2.2.1 ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564

2.2.2 ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง มาตรฐานจริยธรรมและจรรยาบรรณสำหรับคณะกรรมการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำหน้าที่ประเมินผลงานทางวิชาการ และจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2561

2.2.3 ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง การกำหนดชื่อสาขาวิชาสำหรับการเสนอข้อกำหนดตำแหน่งทางวิชาการและการเทียบเคียงสาขาวิชาที่เคยกำหนดไปแล้ว พ.ศ. 2562

2.2.4 ระเบียบคณะกรรมการการอุดมศึกษา ว่าด้วย มาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ พ.ศ. 2565

2.2.5 ระเบียบคณะกรรมการการอุดมศึกษา ว่าด้วย การกำหนดชื่อสาขาวิชาสำหรับการเสนอขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการและการเทียบเคียงสาขาวิชาที่เคยกำหนดไปแล้ว พ.ศ. 2562

2.3 ขั้นตอนการยื่นขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ (อาจปรับเปลี่ยนตามประกาศ)

ขั้นตอนการยื่นขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ ประกอบด้วยดังนี้

2.3.1 ผู้ขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ ส่งผลงานและเอกสารผ่านต้นสังกัด ประกอบด้วย

- 1) แบบคำขอรับการพิจารณากำหนดตำแหน่งทางวิชาการ (ก.พ.อ. 06)
- 2) ผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม และหลักฐานการรับรองการใช้ประโยชน์ต่อท้องถิ่น

และสังคม

2.3.2 ส่วนงานต้นสังกัดรับเรื่องและกลั่นกรองเพื่อเสนอต่อ คณะกรรมการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ (ก.พ.ว.) ของสถาบันอุดมศึกษา

2.3.3 ก.พ.ว. ทาบถามและแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเหมาะสมสำหรับการประเมินผลงานทางวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

2.3.4 ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคม และจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ และส่งผลการประเมินกลับไปยัง ก.พ.ว.

2.3.5 ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อสรุปผลการประเมินผลงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคม และจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ ในกรณีที่ผลการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ แต่หากผลการประเมินเป็นเอกฉันท์ให้เป็นไปตามที่สภาสถาบันอุดมศึกษากำหนด

2.3.6 ก.พ.ว. เสนอผลการประเมินผลงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคม และจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ ต่อสภาสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพิจารณาอนุมัติ/ไม่อนุมัติ

2.3.7 กรณีสภาสถาบันอุดมศึกษามีมติอนุมัติ อธิการบดีออกคำสั่งแต่งตั้งและแจ้ง ก.พ.อ. ทราบภายในสามสิบวัน

2.4 ลักษณะคุณภาพผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

คุณภาพผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ โดยแต่ละระดับมีลักษณะคุณภาพ ดังนี้

ระดับ B ลักษณะของผลงานต้องแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในสาขาของผู้ยื่นขอ มีการแสดงกระบวนการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่ชัดเจน มีการระบุปัญหาหรือความต้องการที่มาจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย มีการแสดงการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ความรู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หรือทำความเข้าใจสถานการณ์ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างเป็นที่ประจักษ์ หรือก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น หรือสังคมนั้น

ระดับ A ลักษณะของผลงานต้องแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในสาขาของผู้ยื่นขอ มีการแสดงกระบวนการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่ชัดเจน มีการระบุปัญหาหรือความต้องการที่มาจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย มีการแสดงการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ความรู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หรือทำความเข้าใจสถานการณ์ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างเป็นที่ประจักษ์ หรือก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น หรือสังคมนั้น และคุณภาพผลงานที่ยื่นขอจะต้องสามารถนำไปเป็นแบบอย่างให้กับท้องถิ่น หรือสังคมอื่นได้ หรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย หรือถูกนำไปใช้เป็นนโยบายในระดับจังหวัด หรือประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

ระดับ A+ ลักษณะของผลงานต้องแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในสาขาของผู้ยื่นขอ มีการแสดงกระบวนการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่ชัดเจน มีการระบุปัญหาหรือความต้องการที่มาจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย มีการแสดงการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ความรู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หรือทำความเข้าใจสถานการณ์ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างเป็นที่ประจักษ์ หรือก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น หรือสังคมนั้น และคุณภาพผลงานที่ยื่นขอจะต้องสามารถนำไปเป็นแบบอย่างให้กับท้องถิ่น หรือสังคมอื่นได้ หรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย หรือถูกนำไปใช้เป็นนโยบายในระดับจังหวัด หรือประเทศอย่างเป็นรูปธรรม ผลงานต้องส่งผลกระทบต่อสังคม หรือแวดวงวิชาการอย่างกว้างขวาง เป็นที่ยอมรับในระดับชาติหรือนานาชาติ หรือได้รับรางวัลจากองค์กรที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคมตามนิยามของระดับคุณภาพผลงาน B A และ A+ สามารถสรุปได้ดังตาราง

ระดับ คุณภาพ ผลงาน	เปลี่ยนแปลง/ พัฒนาในพื้นที่ ระดับชุมชน ท้องถิ่น สังคม	สามารถ เป็น แบบอย่าง ให้กับ ท้องถิ่นหรือ สังคมอื่น	เกิดการ เปลี่ยนแปลง เชิงนโยบาย และนำไปใช้ เป็นนโยบาย ระดับจังหวัด หรือประเทศ อย่างเป็น รูปธรรม	สร้างผลกระทบ ต่อสังคมหรือ แวดวงวิชาการ กว้างขวาง เป็นที่ยอมรับใน ระดับชาติหรือ นานาชาติ	เป็นที่ ยอมรับใน ระดับชาติ หรือ นานาชาติ	ได้รางวัล จากองค์กร ในระดับ นานาชาติ
B	✓					
A	✓	✓	✓			
A+	✓	✓	✓	✓	✓	✓

2.5 หลักเกณฑ์การขอกำหนดตำแหน่งวิชาการด้วยผลงานทางวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่น และสังคม

2.5.1 การเสนอขอกำหนดตำแหน่งวิชาการด้วยผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม (โดยวิธีปกติ)

ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประกอบด้วย

ผลงาน อย่างน้อย 1 เรื่อง ซึ่งมีคุณภาพระดับ B และได้รับการเผยแพร่ตามหลักเกณฑ์
ที่ ก.พ.อ. กำหนด โดยผู้ขอต้องเป็นผู้ประพันธ์อันดับแรก (first author) ตามลักษณะการมีส่วนร่วม
ในผลงานทางวิชาการตามเอกสารแนบท้าย

ตำแหน่งรองศาสตราจารย์ ผู้ขออาจเสนอได้ 2 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 ผลงาน อย่างน้อย 2 เรื่อง ซึ่งมีคุณภาพระดับ B หรือ

วิธีที่ 2 ผลงาน อย่างน้อย 1 เรื่อง ซึ่งมีคุณภาพระดับ A

ผลงานตามวิธีที่ 1 และ วิธีที่ 2 ต้องได้รับการเผยแพร่ตามหลักเกณฑ์ที่ ก.พ.อ. กำหนด
โดยผู้ขอต้องเป็นผู้ประพันธ์อันดับแรก (first author) ตามลักษณะการมีส่วนร่วมในผลงานทางวิชาการ
ตามเอกสารแนบท้าย

ตำแหน่งศาสตราจารย์ ผู้ขออาจเสนอได้ 2 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 ผลงาน อย่างน้อย 2 เรื่อง ซึ่งมีคุณภาพระดับ A

วิธีที่ 2 ผลงาน อย่างน้อย 1 เรื่อง ซึ่งมีคุณภาพระดับ A+

ผลงานตามวิธีที่ 1 และ วิธีที่ 2 ต้องได้รับการเผยแพร่ตามหลักเกณฑ์ที่ ก.พ.อ. กำหนด โดยผู้ขอต้องเป็นผู้ประพันธ์อันดับแรก (first author) ตามลักษณะการมีส่วนร่วมในผลงานทางวิชาการ ตามเอกสารแนบท้าย

ทั้งนี้ การเสนอผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคมที่มีเนื้อหาสาระและรูปแบบที่เป็นเรื่องเดียวกัน แต่ดำเนินการคนละพื้นที่ หากเป็นการดำเนินการในลักษณะที่ขยายผลเชิงพื้นที่จากพื้นที่เดียว ไปสู่หลายพื้นที่ให้ครอบคลุมกว้างขึ้น โดยมีตัวแปรที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดกลไกใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ และมีการพัฒนาต่อยอด ซึ่งต้องไม่ใช่งานเดียวกัน และซ้ำซ้อนกัน ผู้ขออาจสามารถนำมาเสนอขอกำหนด ตำแหน่งทางวิชาการได้ โดยอนุโลม

2.5.2 การเสนอขอกำหนดตำแหน่งวิชาการด้วยผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม (โดยวิธีพิเศษ)

ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์

ให้เสนอผลงานทางวิชาการและให้ดำเนินการตามวิธีการเช่นเดียวกับการแต่งตั้งให้ดำรง ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์วิธีปกติโดยอนุโลม โดยให้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนอย่างน้อย 3 คน พิจารณาผลงานทางวิชาการและจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ การตัดสินใจของที่ประชุม ต้องได้รับคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ ทั้งนี้ ผลงานทางวิชาการต้องมีคุณภาพอยู่ในระดับ B

ตำแหน่งรองศาสตราจารย์

ให้เสนอผลงานทางวิชาการได้เฉพาะวิธีที่ 1 เท่านั้น และให้ดำเนินการตามวิธีการเช่นเดียวกับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์วิธีปกติโดยอนุโลม โดยให้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนอย่างน้อย 3 คน พิจารณาผลงานทางวิชาการและจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ การตัดสินใจของที่ประชุมต้องได้รับคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ ทั้งนี้ ผลงานทางวิชาการต้องมีคุณภาพ อยู่ในระดับ A

ตำแหน่งศาสตราจารย์

ให้เสนอผลงานทางวิชาการได้เฉพาะวิธีที่ 1 เท่านั้น และให้ดำเนินการตามวิธีการเช่นเดียวกับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์วิธีปกติโดยอนุโลม โดยให้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนอย่างน้อย 3 คน พิจารณาผลงานทางวิชาการและจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ การตัดสินใจของที่ประชุมต้องได้รับคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ ทั้งนี้ ผลงานทางวิชาการต้องมีคุณภาพ อยู่ในระดับ A+

2.5.3 กรณีขอยื่นประเมินใหม่

การใช้ผลการพิจารณาผลงานทางวิชาการเดิมที่ผ่านการพิจารณามาแล้ว ในกรณีที่ผลงานทางวิชาการเดิมมีคุณภาพไม่อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด หากพิสูจน์ภายหลังได้ว่า ผลงานดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นอย่างเป็นที่ประจักษ์ชัด หรือก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชน สังคม องค์กรภาครัฐ หรือองค์กรภาคเอกชนอื่นได้ หรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย ระดับจังหวัด หรือประเทศ ผู้ขอสามารถนำผลงานทางวิชาการนั้นมาเสนอขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการในครั้งใหม่ได้

2.5.4 กรณีขอเสนอผลงานที่ดำเนินงานเป็นหมู่คณะ

กรณีเสนอผลงานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม ซึ่งมีการดำเนินงานเป็นหมู่คณะ หรือเป็นงานที่มีการบูรณาการหลายสาขาวิชา ผู้ขอต้องแสดงบทบาทในขั้นตอนการทำงานในสาขาวิชาที่เสนอขอกำหนดตำแหน่ง อย่างน้อย 3 ขั้นตอน ดังนี้

- ก. การวิเคราะห์สถานการณ์ก่อนเริ่มกิจกรรมรับใช้ท้องถิ่นและสังคม
- ข. การออกแบบหรือพัฒนาชิ้นงานหรือแนวคิดหรือกิจกรรม
- ค. การประเมินผลลัพธ์และสรุปแนวทางในการนำไปขยายผลหรือปรับปรุง

ให้ผู้ขอระบุบทบาทหน้าที่ การปฏิบัติงานและความรับผิดชอบในผลงานนั้นของผู้ร่วมโครงการทุกคนและบทบาทหน้าที่หลักของผู้ขอ โดยให้ผู้ที่ทำหน้าที่หลักในแต่ละโครงการลงนามรับรอง หรือมีการแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์

การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งวิชาการด้วยผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

วิธีการขอตำแหน่ง	ผู้ช่วยศาสตราจารย์	รองศาสตราจารย์	ศาสตราจารย์
วิธีปกติ	ผลงาน อย่างน้อย 1 เรื่อง คุณภาพระดับ <u>B</u>	วิธีที่ 1 ผลงาน อย่างน้อย 2 เรื่อง คุณภาพระดับ <u>B</u>	วิธีที่ 1 ผลงาน อย่างน้อย 2 เรื่อง คุณภาพระดับ <u>A</u>
		วิธีที่ 2 ผลงาน อย่างน้อย 1 เรื่อง คุณภาพระดับ <u>A</u>	วิธีที่ 2 ผลงาน อย่างน้อย 1 เรื่อง คุณภาพระดับ <u>A+</u>
วิธีพิเศษ	ผลงาน อย่างน้อย 1 เรื่อง คุณภาพระดับ <u>B</u> (คะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์)	ผลงาน อย่างน้อย 2 เรื่อง คุณภาพระดับ <u>A</u> (คะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์)	ผลงาน อย่างน้อย 2 เรื่อง คุณภาพระดับ <u>A+</u> (คะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์)

ส่วนที่ 3 การเตรียมเอกสารและการเผยแพร่ผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

3.1 ขั้นตอนการดำเนินงานผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

ขั้นตอนการทำงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคมสามารถแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมก่อนดำเนินงาน ขั้นตอนระหว่างการทำงาน และขั้นตอนหลังสิ้นสุดการทำงาน ดังนี้

3.1.1 ขั้นตอนเตรียมก่อนดำเนินงาน

เป็นขั้นตอนการออกแบบการดำเนินงานที่ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการต้องให้ความสำคัญ ผู้ยื่นขอจะต้องศึกษาข้อมูลและเลือกพื้นที่ที่จะไปดำเนินงาน โดยต้องวิเคราะห์ข้อมูล ระบุโจทย์ปัญหาที่ต้องการแก้ไข กำหนดวัตถุประสงค์ ผู้รับประโยชน์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีการออกแบบแนวทางหรือระเบียบวิธีในการดำเนินงาน มีการกำหนดผลผลิตและผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับการดำเนินงานซึ่งจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผลผลิตที่ได้จากขั้นตอนนี้ จะอยู่ในรูปของข้อเสนอโครงการที่ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการ ซึ่งจะต้องเตรียมการขออนุมัติจากแหล่งทุนหรือต้นสังกัด เพื่อประโยชน์ในการชี้แจงให้แก่พื้นที่ ชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

กระบวนการออกแบบวิธีการทำงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคมมีขั้นตอนดังนี้

ก. ขั้นเตรียมการ

1) กำหนดขอบเขตการทำผลงานวิชาการ

1.1) ประเด็นที่สัมพันธ์ระหว่างความต้องการกับองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชาของผู้จะทำผลงานวิชาการ

1.2) กำหนดขอบเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์การปกครอง หรือพื้นที่ตามหลักวิชาการ เช่น ปริมาณพล พื้นที่สูง พื้นที่ลุ่มน้ำ หรือพื้นที่เฉพาะ

1.3) กำหนดขอบเขตเนื้อหาการทำงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคมที่จะทำ

1.4) กำหนดขอบเขตของประชากร กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและทีมงานของโครงการวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

1.5) กำหนดขอบเขตระยะเวลา

2) การสำรวจเบื้องต้นในระดับพื้นที่ของท้องถิ่นเป็นเป้าหมายเชิงประจักษ์ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และพหุติภูมิ และสร้างความคุ้นเคยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือผู้ที่คาดว่าจะเป็นผู้แทนเครือข่ายชุมชนหรือองค์กรชุมชน ทั้งนี้ควรใช้วิธีการแบบการสำรวจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal (PRA) และมีเทคนิคการสร้างความรู้เพื่อนำสู่การจัดการด้วยตนเองของชุมชนได้ หรืออาจเรียกวิธีการนี้ว่า Appreciation-Influence-Control (AIC)

ข. ขั้นตอนแบบวิธีการดำเนินงาน

1) ในมิติทางสังคม เสนอแนะให้ประยุกต์วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มาดำเนินการตั้งแต่สำรวจและประเมินความต้องการ (Participatory Needs Assessment) ส่วนในมิติทางศาสตร์สาขาวิชาอื่นคงเป็นไปตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ผู้ขอผลงานจะต้องประยุกต์องค์ความรู้ในสาขาวิชาของตนเป็นส่วนสำคัญที่จะแสดงถึงการใช้ความรู้หรือความเชี่ยวชาญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นและสังคมเป้าหมาย

2) แสดงผลการศึกษาบริบทของท้องถิ่นและชุมชนให้ชัดเจนในมิติการทำงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม เพื่อใช้แสดงผลการทำงานตามองค์ประกอบที่ 1, 2, 5 และ 6

3) ออกแบบวิธีทำงานที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่การรายงานผลที่ชัดเจน ตามรายองค์ประกอบทั้ง 7 ดังรายละเอียดเสนอแนะในข้อ 3.2

3.1.2 ขั้นตอนระหว่างการทำงาน

ในช่วงเริ่มต้นของการดำเนินงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคม ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการอาจสามารถจัดประชุมชี้แจงกับคณะทำงาน ผู้รับประโยชน์จากการดำเนินงาน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของงาน เพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์ กระบวนการในการทำงาน ข้อจำกัด และผลที่คาดว่าจะได้จากการดำเนินงาน และในระหว่างที่ดำเนินงาน ควรออกแบบวิธีการในการติดตามความก้าวหน้าของงาน เพื่อตรวจสอบสถานะของงานหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อระดมแนวทางข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

3.1.3 ขั้นตอนหลังสิ้นสุดการดำเนินงาน

เมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน ผู้เสนอขอผลงานวิชาการควรเรียบเรียงเป็นรูปเล่มให้สมบูรณ์ ให้ผู้อ่านเข้าใจทั้ง 7 ขั้นตอนของกระบวนการดำเนินงานงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคม นอกจากนี้ เมื่อสิ้นสุดงานควรมีการคืนข้อมูลเชิงการจัดการความรู้ในรูปแบบที่เหมาะสมให้แก่ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาดูแลท้องถิ่นนั้นๆ ผลงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคมเป็นงานที่สร้างการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีให้เกิดขึ้นกับพื้นที่โดยอาศัยการบูรณาการทั้งองค์ความรู้ที่แสดงถึงความเชี่ยวชาญของผู้ขอฯ และภูมิปัญญาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้น อาจไม่เกิดขึ้นทันทีหลังเสร็จสิ้นโครงการ แต่ต้องใช้เวลาที่แสดงความเชื่อมโยงของปรากฏการณ์ที่เป็นผลโดยมีหลักฐานที่เหมาะสมยืนยันได้ ดังนั้น ผู้ยื่นขอฯ ควรออกแบบและสร้างกลไกเพื่อใช้ในการติดตามผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพื้นที่และชุมชนที่ไปทำงานด้วยกลไกในการติดตามอาจเป็นคณะทำงานในพื้นที่ผู้นำชุมชน การสร้างเวทีแพลตฟอร์มเพื่อติดตามและขยายผลงานในประเด็นอื่นๆ หรืออาจจะเป็นการเข้าพื้นที่ด้วยตนเอง สร้างกิจกรรมให้นักศึกษาลงพื้นที่เรียนรู้ หรืออยู่ในรูปของการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยน เป็นต้น ในขั้นตอนนี้ ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการอาจถอดบทเรียนจาก

ผลสำเร็จที่ได้ นำไปถ่ายทอดในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์ บทความวิชาการ วิดีทัศน์ ต่างๆ เพื่อนำไปต่อยอดขยายผล และเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ หรือเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นๆ

ทั้งนี้ ผู้ยื่นข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการสามารถอธิบายรายละเอียดการดำเนินการตามองค์ประกอบ ทั้ง 7 องค์ประกอบของรูปแบบเอกสารผลงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคมที่ปรากฏในประกาศ ก.พ.อ. ซึ่งรายละเอียดของการเตรียมเอกสารจะกล่าวถึงในหัวข้อ 3.2

3.2 การเตรียมเอกสารผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

งานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม เป็นพันธกิจหนึ่งของบุคลากรสายวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาที่สามารถบูรณาการศาสตร์ต่างๆ ร่วมกับการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างเป็นรูปธรรมโดยประจักษ์ต่อสาธารณะ และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นในด้านเกี่ยวกับชุมชน วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม อาชีพ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง คุณภาพชีวิตหรือสุขภาพ เป็นงานที่สามารถใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคม และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน หรือสร้างการเปลี่ยนแปลงจากการตระหนัก การรับรู้ปัญหา และแนวทางการแก้ไขของชุมชน ดังนั้น ผลงานที่ยื่นขอต้องจัดทำเป็นเอกสารเชิงประจักษ์และมีคำอธิบายหรือคำชี้แจงที่ชัดเจน รายละเอียดเนื้อหาของเอกสารแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนการทำงานอย่างน้อยประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ

- (1) การมีส่วนร่วมและการยอมรับของท้องถิ่นและสังคมเป้าหมาย
- (2) สภาพการณ์ของท้องถิ่นและสังคมก่อนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
- (3) กระบวนการที่ทำให้ท้องถิ่นและสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น
- (4) ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ใช้ในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- (5) การคาดการณ์สิ่งที่จะตามมาหลังจากการเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นแล้ว
- (6) การประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความรู้หรือความเชี่ยวชาญจากสาขาของผู้ยื่นขอ
- (7) แนวทางการติดตามและธำรงรักษาพัฒนาการที่เกิดขึ้นให้คงอยู่ต่อไป

3.2.1 การมีส่วนร่วมและการยอมรับของท้องถิ่นและสังคมเป้าหมาย

งานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคมเป็นการใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Process) ที่ต้องสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงาน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการดำเนินงาน นับตั้งแต่การกำหนดปัญหา ประเด็นและลำดับความต้องการ การดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรม กระบวนการดังกล่าวมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

3.2.1.1 บุคลากรที่มีส่วนร่วมของท้องถิ่นและสังคมเป้าหมาย

ในการทำงานแบบมีส่วนร่วม ผู้นำชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มและชมรมต่างๆ ประชาชนชาวบ้าน ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เป็นกลุ่มบุคคลที่มีส่วนในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาในชุมชน ในกระบวนการทำงาน ผู้ขอกำหนดตำแหน่งวิชาการควรค้นหาและคัดเลือกบุคคลสำคัญ (Key Persons) ซึ่งจะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและสามารถขับเคลื่อนชุมชนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้

3.2.1.2 ทรัพยากรที่ชุมชนร่วมให้การสนับสนุน

ให้โอกาสชุมชนในท้องถิ่นและสังคมมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นหรือเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เช่น วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ บุคคล ภูมิปัญญา เวลา หรืองบประมาณ เป็นต้น เป็นการสร้างสำนึกและความตระหนักการมีส่วนร่วมในการทำงาน หรือความเป็นเจ้าของผลงานร่วมกัน

3.2.1.3 กระบวนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและสังคมเป้าหมาย

การออกแบบให้ชุมชนในท้องถิ่นและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงาน ตั้งแต่การกำหนดโจทย์ปัญหา ประเด็นความต้องการที่จัดลำดับแล้ว การวางแผน การดำเนินโครงการ การนำไปใช้ประโยชน์ และการประเมินผล รูปแบบการมีส่วนร่วมมีได้หลายรูปแบบ เช่น ชักชวนให้คนในชุมชนเป็นผู้ร่วมปฏิบัติ จัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จัดการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม หรือสร้างจิตสำนึกในการแก้ปัญหาให้กับชุมชนเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และสังคมอย่างยั่งยืน

3.2.1.4 กระบวนการที่ทำให้ท้องถิ่นและสังคมเป้าหมายยอมรับ

ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการควรสร้างความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น และความน่าเชื่อถือ โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญของตน การใช้ผลงานในอดีต การแสดงความพร้อมในการดำเนินงาน การแสดงความตั้งใจและความเสียสละ การทำงานเป็นทีม หรือจัดกิจกรรมเพื่อแสดงการมีส่วนร่วมของคณะผู้บริหารของหน่วยงานในการร่วมลงพื้นที่กับผู้นำชุมชน จะช่วยสร้างการยอมรับและสร้างความเชื่อมั่นให้กับชุมชนในท้องถิ่นและสังคมเป้าหมายตั้งแต่การรับรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การลองผิดลองถูก การตัดสินใจ นอกจากนี้ ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการควรสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน เช่น การเข้าร่วมและสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง การจัดหาโครงการหนุนเสริมให้กับชุมชน

การสร้างเครือข่ายให้กับชุมชนและมหาวิทยาลัย โดยร่วมเป็นแหล่งข้อมูลกับชุมชน หรือการให้คำปรึกษาด้านวิชาการที่ชุมชนต้องการ

3.2.2 สภาพการณ์ของท้องถิ่นและสังคมก่อนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ผู้ยื่นข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการจะต้องมีการประเมินสถานการณ์ของพื้นที่ที่ดำเนินการ ทั้งในด้าน ปัญหา ความต้องการ ทรัพยากร สิ่งสนับสนุน โอกาสและความเป็นไปได้ในการดำเนินงานที่จะบรรลุ วัตถุประสงค์ เพราะการทำงานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคมเป็นการดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของชุมชน ท้องถิ่นและสังคม วัตถุประสงค์ของการ ดำเนินงานจึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับการแก้ปัญหาในพื้นที่

3.2.2.1 การเลือกพื้นที่ในการทำงาน

พื้นที่ทำงานควรเป็นพื้นที่เป้าหมายที่มีประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขและปัญหาในพื้นที่นั้น ตรงกับความเชี่ยวชาญของผู้ข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการเข้าร่วม พื้นที่ทำงานอาจเป็นพื้นที่ที่ได้รับทุนใน แผนพัฒนาท้องถิ่น พื้นที่เป้าหมายตามนโยบายของประเทศ พื้นที่ที่แหล่งทุนกำหนด พื้นที่ที่ระบุในบันทึก ข้อตกลงความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานเครือข่าย หรืออาจเป็นพื้นที่ที่เป็นทุนเดิมหรือพื้นที่ คู่้นเคยของผู้ยื่นข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการ เช่น ตั้งอยู่ในพื้นที่ของมหาวิทยาลัย การเลือกพื้นที่ทำงาน ควรเป็น พื้นที่ที่มีเครือข่ายในการทำงานหรือนักศึกษาอยู่ในพื้นที่ มีชุมชนที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก มีผู้รับการถ่ายทอด องค์ความรู้ที่แสดงความเชี่ยวชาญของผู้ขอฯ พื้นที่ทำงานมีความเหมาะสมที่จะสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้และ ถ่ายทอดให้กับกลุ่มอื่นได้ หรือพื้นที่นั้นเอื้อต่อการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็น พันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา

3.2.2.2 กระบวนการให้ได้มาซึ่งข้อมูลบริบทพื้นที่

ผู้ยื่นข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการต้องมีข้อมูลบริบทพื้นที่ที่ชัดเจนก่อนที่จะดำเนินงาน ข้อมูลเหล่านี้ต้องถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อระบุประเด็นปัญหาได้อย่างถูกต้อง เครื่องมือที่ใช้ในการค้นหาข้อมูล บริบทพื้นที่ เช่น การใช้แผนที่ชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพแวดล้อมและทรัพยากรท้องถิ่น การจัด เสวนา การจัดเวทีชุมชน การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในฐานะผู้สังเกต การใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากหน่วยงานในพื้นที่ การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง (SWOT Analysis) จากข้อมูลของ หน่วยงานในชุมชน เช่น แผนงานชุมชน ข้อมูลเชิงสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชุมชน การวิเคราะห์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Analysis) เป็นต้น

3.2.2.3 วิธีการคัดเลือก/ระบุปัญหาหรือความต้องการของชุมชน (Problem Identification)

ในการระบุปัญหาหรือความต้องการ ผู้ยื่นข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการอาจพบปัญหาและความต้องการที่หลากหลายของพื้นที่เป้าหมาย ในบางกรณี อาจพบว่าปัญหาความต้องการของพื้นที่นั้นซับซ้อนและต้องใช้ความเชี่ยวชาญในหลายสาขา ผู้ยื่นข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการควรใช้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมเป็นคณะทำงาน นอกจากนี้ ควรมีการทำงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่นั้นและมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อช่วยสร้างความเข้าใจกับคนในท้องถิ่นและสังคมเป้าหมาย

หลักการเลือกและระบุประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขมีดังนี้

- (1) ประเด็นปัญหานั้นจะต้องมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม หรือวัฒนธรรม ในท้องถิ่นและสังคมเป้าหมาย
- (2) ประเด็นปัญหานั้นสามารถนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางต้นแบบการแก้ปัญหา (Model) ที่คาดว่าจะสามารถขยายผลให้กับชุมชนอื่นได้
- (3) ประเด็นปัญหานั้นมีต้นทุนเดิมของชุมชนซึ่งอาจเป็นอัตลักษณ์ ทรัพยากรที่โดดเด่นและองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาในพื้นที่นั้น
- (4) ประเด็นปัญหาจากความต้องการหรือความจำเป็นที่จะต้องแก้ไข กรณีที่ท้องถิ่นและสังคมเป้าหมายมีหลายประเด็นปัญหา ผู้ยื่นข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการอาจจัดเวทีเชิญชุมชนเพื่อเข้ามาร่วมในการคัดเลือกประเด็นปัญหาโดยใช้หลักวิชาการในการคัดเลือกซึ่งอาจใช้เกณฑ์พิจารณาคัดเลือกจากระดับความรุนแรงและความเร่งด่วนของแต่ละปัญหา การคาดการณ์ระดับของผลกระทบที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งการกำหนดกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในการทำงาน

3.2.2.4 กระบวนการวิเคราะห์สภาพการณ์ของพื้นที่/ ชุมชนก่อนการเปลี่ยนแปลง (Situation Analysis)

ผู้ยื่นข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการจำเป็นต้องเก็บและรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เป้าหมายเพื่อนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์สภาพและสาเหตุของปัญหา แล้วจึงสังเคราะห์แนวทางในการแก้ปัญหา ข้อมูลที่จะรวบรวมประกอบด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน

ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาของพื้นที่และการดำรงอยู่ของสภาพการณ์ก่อนการเปลี่ยนแปลงนั้น ข้อมูลต่างๆ เช่น บัญชีครัวเรือน การจัดตั้งกลุ่ม องค์ความรู้ และภูมิปัญญา เป็นข้อมูลตั้งต้นที่สนับสนุนหรือนำไปวิเคราะห์ได้ และเพื่อให้เข้าใจสภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาของพื้นที่เป้าหมาย ผู้ยื่นข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการจะต้องทบทวนสภาพการณ์ของพื้นที่ โดยอาจทบทวนวรรณกรรม เช่น บทความ รายงาน สื่อสิ่งพิมพ์ วิดีทัศน์ สื่อดิจิทัล ฯลฯ หรือ การจัดเวทีเสวนากับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการจะแลกเปลี่ยนข้อมูล

ในการจัดเวที ผู้ยื่นข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการควรอธิบายกรอบแนวคิดการทำงาน ชี้แจงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และผลที่คาดว่าจะชุมชนจะได้รับ

3.2.3 กระบวนการที่ทำให้ท้องถิ่นและสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

กระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในพื้นที่จะต้องถูกออกแบบมาจากข้อมูลบริบทของพื้นที่ที่เป็นจริง และต้องผ่านการวิเคราะห์กับสังเคราะห์ร่วมกันของคณะทำงานและชุมชนในท้องถิ่นและสังคมเป้าหมาย กระบวนการเหล่านี้ เช่น การนำปัญหาในชุมชนมาเป็นโจทย์ และร่วมวางแผนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการหรือกิจกรรมที่จะหนุนเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน เช่น กิจกรรมการดำเนินงานแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกัน การสร้างกฎหรือกติการ่วมกันเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน เป็นต้น

3.2.3.1 กระบวนการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลง

ผู้ยื่นข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการจะสามารถออกแบบกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลง โดยเริ่มจากการสร้างความตระหนักรู้ การปรับแนวคิด (Mind set) การใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม ให้ชุมชนในท้องถิ่นและสังคมกำหนดเป้าหมายร่วมกัน กระบวนการที่ใช้ต้องเป็นกระบวนการที่ชุมชนในท้องถิ่นและสังคมเป้าหมายปฏิบัติตามได้ง่ายและมีความยืดหยุ่น ทั้งนี้ต้องมีร่องรอยหรือปรากฏการณ์ที่ผู้ขอ ใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะของตนเข้าไปบูรณาการอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วม

3.2.3.2 วิธีการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลง

วิธีการสร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับห้องปฏิบัติการ ภาคสนาม และการทำงานในพื้นที่ มีหลายวิธี เช่น การทดลอง การสาธิต การถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างจิตสำนึก การให้คำปรึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการ การศึกษาดูงาน เป็นต้น

3.2.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการ

เครื่องมือในกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับพื้นที่ ควรมีหลากหลายและต้องเหมาะสมกับบริบทพื้นที่และสภาพปัญหา ผู้ยื่นข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการอาจใช้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและองค์ความรู้กับชุมชน การจัดเวที การจัดทำและเผยแพร่สื่อสิ่งที่เป็นองค์ความรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ หนังสือ คู่มือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

3.2.3.4 ข้อมูลที่ต้องใช้ก่อนเกิดการเปลี่ยนแปลง

ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการสามารถวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลก่อนการเปลี่ยนแปลงและข้อมูลเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยสามารถสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นและสังคมเป้าหมายได้จาก

- (1) ปัญหาของพื้นที่ที่ได้รับการแก้ไข
- (2) ชุมชนในพื้นที่เป้าหมายรวมกลุ่มกันและดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
- (3) เกิดแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่และจัดการโดยชุมชน
- (4) มีการนำต้นแบบการแก้ไขปัญหาไปขยายผลหรือนำไปต่อยอดในท้องถิ่นและสังคมอื่น

ข้อมูลสำหรับวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงควรเป็นข้อมูลเชิงลึก (In Depth) ซึ่งอาจได้จาก

- (1) การสำรวจบริบทชุมชนซึ่งได้จากเวทีระดมความเห็นร่วมกับชุมชนในกระบวนการคัดเลือกปัญหา และ
- (2) ข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานในพื้นที่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และนโยบายของท้องถิ่นและจังหวัด

ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการอาจอาศัยเครื่องมือเพื่อประเมินผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment) เพื่อเป็นกรอบในการประเมินการเปลี่ยนแปลง

3.2.4 ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ใช้ในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่จะสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่เป้าหมายได้ เกิดจากความรู้หรือความเชี่ยวชาญของผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการ และความรู้หรือความเชี่ยวชาญของชุมชน ดังนี้

3.2.4.1 ความรู้ หรือความเชี่ยวชาญของผู้ขอกำหนดตำแหน่งวิชาการ

ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการจะต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญในศาสตร์ของตนเองเป็นหลัก และความรู้และความเชี่ยวชาญนั้นจะต้องตรงหรือสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของท้องถิ่นและสังคมเป้าหมาย หรือถ้ามีศาสตร์หลายด้านผู้ขอแต่ละศาสตร์จะต้องร่วมกันพิจารณาว่าจะต้องมีการบูรณาการศาสตร์อย่างไร เพื่อแก้ปัญหา พัฒนา หรือสร้างการเปลี่ยนแปลงชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งต้องการศาสตร์และวิธีการที่ซับซ้อน

นอกจากนี้ การที่ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการจะสร้างให้พื้นที่เกิดการยอมรับได้นั้น ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการเองควรมีทักษะสำหรับการลงไปทำงานในพื้นที่และต้องเข้าใจบริบทพื้นที่ทั้งด้านประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต มีความยืดหยุ่นสูงในการเดินทางเข้าพื้นที่ มีความมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหา มีทักษะในการจัดการความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น และเปิดใจที่จะเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน

3.2.4.2 ความรู้หรือความเชี่ยวชาญของชุมชนในพื้นที่

ผู้ขอควรสนับสนุนให้ชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องเปิดใจที่จะรับความรู้ใหม่ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น และนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ความถนัด ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญมาร่วมขับเคลื่อนงานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม ผู้ดำเนินงานอาจแบ่งกลุ่มตามความเชี่ยวชาญของชุมชน เพื่อแสดงศักยภาพของชุมชนได้อย่างเต็มความสามารถ

3.2.5 การคาดการณ์สิ่งที่จะตามมาหลังจากการเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นแล้ว

งานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งกับผู้ยื่นข้อกำหนด ตำแหน่งวิชาการเอง ชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย หรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ยื่นข้อกำหนดตำแหน่งวิชาการ มีการเปลี่ยนทัศนคติในงานที่เน้นรูปแบบงานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคมมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาที่เป็นต้นสังกัดของผู้ยื่นขอเองอาจปรับเปลี่ยนนโยบาย ปรับปรุงโครงสร้างสถาบัน หรือจัดสรรงบประมาณเพื่อตอบสนองงานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคมมากขึ้น เกิดกลุ่มนักวิชาการชุมชนรุ่นใหม่ขึ้นภายในชุมชนนั้น เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นต้นแบบในการแก้ปัญหาที่สามารถนำไปต่อยอดหรือขยายผลในพื้นที่อื่นๆ หรือเกิดเป็นเครือข่ายความเข้มแข็งภายในชุมชนและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับจังหวัด ประเทศ หรือระดับนานาชาติ

ผลลัพธ์หรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานวิชาการด้านรับใช้สังคมจะสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกซึ่งอาจปรากฏในด้านต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

3.2.5.1 ด้านการศึกษา ผลการดำเนินงานนำไปสู่การจัดการศึกษาตลอดชีวิตของทุกกลุ่มวัยในท้องถิ่น และสังคมที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชน รวมทั้งสอดคล้องกับสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่อุบัติซ้ำ สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ เกิดต้นแบบศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน เป็นต้น

3.2.5.2 ด้านศิลปวัฒนธรรม นำไปสู่การสืบสาน อนุรักษ์และฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน และสร้างการตระหนักถึงคุณค่า ความเชื่อและความศรัทธา และทำให้เกิดกิจกรรมประเพณีและมีการประยุกต์ต่อยอดในชุมชนและมีคนรุ่นใหม่เข้ามาร่วมในกิจกรรม

3.2.5.3 ด้านสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นั้น เช่น การส่งเสริมจิตสำนึกในการหวงแหนป่าทำให้พื้นที่สีเขียวในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น มีกลุ่มสมาชิกในชุมชนดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อม ปริมาณสัตว์ทะเลเพิ่มมากขึ้นจากการอนุรักษ์และการจัดการแหล่งอาหารตามธรรมชาติ ระยะเวลาการกัดเซาะชายฝั่งลดลงจากนวัตกรรมการจัดการชุมชนและนวัตกรรมการป้องกันคลื่น ดัชนีคุณภาพอากาศดีขึ้น การลดปริมาณขยะในชุมชน เป็นต้น

3.2.5.4 ด้านเศรษฐกิจ ผลจากการดำเนินงานสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงซึ่งอาจเกิดขึ้นในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับหน่วยงาน หรือระดับประเทศ การเปลี่ยนแปลงที่เป็นเชิงบวกในด้านเศรษฐกิจอาจวัดและประเมินได้จาก อัตราการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น การยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจ ผลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเพิ่มขึ้น รายได้ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เป็นต้น

3.2.5.5 ด้านสังคม ผลจากการดำเนินงานสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในชุมชน มีการรวมกลุ่มทั้งในรูปของกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล ชุมชนมีเครือข่ายเพิ่มขึ้น ปัญหาอาชญากรรมในชุมชนลดลง จำนวนผู้ติดยาเสพติดลดลง จำนวนคนยากจนลดลง ประชากรกลุ่มเปราะบางได้รับการช่วยเหลือและเข้าถึงบริการสาธารณะมากขึ้น ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นต้น

3.2.5.6 ด้านสุขภาพ ผลการดำเนินงานมีส่วนในการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพในพื้นที่เกิดระบบการจัดการสุขภาพของท้องถิ่นและสังคมในการเตรียมพร้อมรับมือกับการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ อุตสาหกรรม เกิดชุมชนต้นแบบในการจัดการตนเองเพื่อรองรับสังคมสูงวัย เป็นต้น

3.2.5.7 ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ผลการดำเนินงานมีส่วนในการกำหนดแผนงานนโยบายของหน่วยงานในพื้นที่ในระดับชุมชนถึงระดับประเทศ เช่น ธรรมนูญชุมชน นโยบายสาธารณะ เป็นต้น

3.2.6 การประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากความรู้หรือความเชี่ยวชาญจากสาขาของผู้ยื่นขอ

งานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคมสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ได้ ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการควรออกแบบแผนการดำเนินงาน พร้อมทั้งคาดการณ์ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง และออกแบบวิธีการติดตามและประเมินผลลัพธ์ที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นทั้งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการควรคำนึงถึงประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.2.6.1 ข้อมูลที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลง

ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการจะต้องเปรียบเทียบข้อมูลก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลง โดยต้องแสดงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างและหลังจากการดำเนินงานเสร็จสิ้นทั้งข้อมูลในเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น องค์ความรู้ในการแก้ปัญหาชุมชน ร้อยละของรายได้ที่เพิ่มขึ้น จำนวนการรวมกลุ่ม สุขภาวะของกลุ่มเป้าหมาย สภาพแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น การกำหนดนโยบาย/แผนงานพัฒนาท้องถิ่นหรือจังหวัดซึ่งมีการนำผลที่ได้จากงานไปบรรจุในแผนพัฒนาพื้นที่ ผลที่ได้จากงานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคมสามารถจำแนกตามช่วงเวลาที่เกิดขึ้นได้ ดังนี้

1) ผลผลิต (Output) ต้องเป็นผลที่เกิดจากการออกแบบโครงการวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคมของผู้ขอกำหนดตำแหน่งวิชาการ ผลผลิตนี้จะต้องเกิดขึ้นทันทีที่โครงการดำเนินการเสร็จสิ้นซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการดำเนินงาน และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เช่น โครงการถูกออกแบบผลผลิตสำคัญคือเกิดเครือข่ายในพื้นที่ ดังนั้น ทันทีที่โครงการนี้เสร็จสิ้น จะต้องเกิดเครือข่ายในพื้นที่

2) ผลลัพธ์ (Outcome) เป็นผลสำเร็จที่เกิดจากการนำผลผลิต (Output) ไปต่อยอด การเปลี่ยนรูปของผลผลิตไปสู่รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ที่ชัดเจน ส่งผลทำให้ระดับความรู้ ทักษะ พฤติกรรม การปฏิบัติหรือทักษะ ของผู้ใช้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรือการเคลื่อนผลผลิตไปสู่กิจกรรมที่ต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Change) ที่ปรากฏชัด และมีคุณค่า ในด้าน การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง คุณภาพชีวิต หรือสุขภาพ ทั้งที่วัดในเชิงปริมาณได้และเชิงคุณภาพ เช่น การสร้างสรรค์ของคนในชุมชนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนหรือเป็นต้นแบบ สำหรับชุมชนอื่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้รับการขับเคลื่อนไปสู่กระบวนการสร้างเป็นกฎระเบียบ หรือธรรมนูญสุขภาพชุมชน ผู้ที่เข้าร่วมการอบรมหรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ได้นำความรู้ที่ได้รับไปเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติของตนเองหรือครอบครัว เป็นต้น

3) ผลกระทบ (Impact) เป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงตามผลลัพธ์ (Results of the Change) ซึ่งวัดได้อย่างชัดเจนและมีหลักฐานปรากฏชัด (Evidence-Based) ในด้าน การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง คุณภาพชีวิต หรือสุขภาพ หรือผลสำเร็จระยะยาวที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์โดยผ่านกระบวนการสร้าง การมีส่วนร่วม (Engagement Activities) และมีเส้นทางของผลกระทบ (Impact Pathway) ทั้งที่วัดในเชิงปริมาณได้และเชิงคุณภาพ ผลกระทบอาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ ทางตรงและทางอ้อม ทั้งที่คาดการณ์ และไม่ได้คาดการณ์ให้เกิดขึ้น ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากผลลัพธ์จากงานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม และอีกส่วนอาจเกิดจากปัจจัยอื่นๆ ซึ่งอยู่เหนือการควบคุมของงานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม โดยประโยชน์ที่เกิดขึ้นควรปรากฏแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การเพิ่มรายได้ การส่งออก การจ้างงาน และการลดต้นทุนของภาคธุรกิจและการจ้างงานใหม่ จำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่หรือผู้เสียชีวิตจากโรคระบาดลดลง เป็นต้น

3.2.6.2 การเปลี่ยนแปลงในกลุ่มผู้มีส่วนร่วมโครงการ

การทำงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคมสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในโครงการ ได้ดังนี้

1) คณะทำงาน

มีนักวิชาการเชิงพื้นที่รุ่นใหม่ การเกิดองค์ความรู้หรือทรัพย์สินทางปัญญา

2) สถาบันอุดมศึกษา

ปรับเปลี่ยนนโยบายหรือแผนยุทธศาสตร์ของสถาบัน อาจมีการปรับโครงสร้าง การบริหารและจัดสรรงบประมาณเพื่อหนุนเสริมให้เกิดงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคมมากขึ้น เกิดเครือข่ายทำงานร่วมกับท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากขึ้น หรือสถาบันอุดมศึกษาได้รับการจัดสรร งบประมาณอย่างต่อเนื่อง

3) ชุมชนและท้องถิ่น

เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง คุณภาพชีวิต หรือสุขภาพ ชุมชนตระหนักและรับรู้ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา ในชุมชน เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการทำงานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคมร่วมกันที่ส่งผลกระทบ เชิงบวกกับท้องถิ่นและสังคมเป้าหมาย

3.2.6.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล

เครื่องมือสำหรับประเมินผลงานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม ควรมีหลากหลายเพื่อให้ สามารถประเมินผลได้ครอบคลุมในทุกมิติและต้องสอดคล้องกับบริบทปัญหาของชุมชน ตัวอย่างเครื่องมือ เช่น การใช้แบบสอบถาม แบบสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือต่างๆ ที่ใช้เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบ ทางสังคม (SIA: Social Impact Assessment) หรือประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI: Social Return On Investment) หรืออาจจะประเมินผลจากหลักฐานเชิงประจักษ์ หลักฐานการนำไปใช้ประโยชน์ หลักฐาน ที่แสดงการต่อยอดขยายผลของชุมชน ภาพจากสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ภาพถ่ายกิจกรรมและการดำเนินงาน เอกสารรายงานโครงการ เอกสารราชการ การประกาศเกียรติคุณหรือรางวัล เป็นต้น

3.2.7 แนวทางการติดตาม และธำรงรักษาพัฒนาการที่เกิดขึ้นให้คงอยู่ต่อไป

กระบวนการทำงานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคมจะต้องมีองค์ประกอบครบทั้ง 7 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบจะต้องสัมพันธ์และสอดคล้องซึ่งกันและกัน จึงจะนำไปสู่เป้าหมายของงานที่จะสร้างการ เปลี่ยนแปลงในเชิงบวกให้เกิดขึ้นกับพื้นที่และยั่งยืนได้ ดังนั้น ในข้อนี้ ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการจะต้อง อธิบายแนวทางที่จะธำรงรักษา การขยายผล หรือการปรับปรุงพัฒนา การแสวงหาผู้ขับเคลื่อนรุ่นใหม่ บรรจุการดำเนินงานให้เป็นการดำเนินงานประจำเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกและเกิดความยั่งยืน

ในการสร้างความยั่งยืนให้กับท้องถิ่นและสังคมให้ได้นั้น ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการสามารถ ออกแบบแนวทางได้หลายวิธี ดังนี้

3.2.7.1 พัฒนานักวิชาการชุมชน โดยให้มีส่วนร่วมในการทำงาน สามารถวิเคราะห์ แก้ปัญหา เก็บข้อมูล หรือวิทยากรชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้หรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน

3.2.7.2 สร้างต้นแบบการแก้ปัญหาในท้องถิ่นหรือสร้างแหล่งเรียนรู้ โดยอาศัยปราชญ์ท้องถิ่น หรือผู้รู้เป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์และองค์ความรู้ ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการควรออกแบบให้ท้องถิ่น เป็นผู้บริหารและจัดการต้นแบบและแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งจะสร้างความยั่งยืนได้

3.2.7.3 การหนุนเสริมด้วยโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ท้องถิ่นได้รับการพัฒนา อย่างต่อเนื่อง เช่น การร่วมงานประเพณี วัฒนธรรม และกิจกรรมต่างๆ การเข้าร่วมเป็นวิทยากรให้กับนักศึกษา การเป็นผู้ทรงคุณวุฒิของสถาบันอุดมศึกษา หรือการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อขยายแนวคิดและหาแนวร่วม เป็นต้น ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรม ภายในท้องถิ่น เพื่อยกระดับศักยภาพของชุมชนในท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่องและนำไปสู่ความยั่งยืน

3.2.7.4 การส่งเสริมกิจกรรมทางการตลาด เพื่อสร้างรายได้และเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้ท้องถิ่นได้เป็นที่รู้จักมากขึ้น กิจกรรมทางการตลาดมีได้หลากหลาย เช่น การพัฒนาตราสินค้า การออกร้านจำหน่ายสินค้าและบริการ การเข้าร่วมจัดนิทรรศการ และการจัดทำสื่อส่งเสริมการตลาดในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น

นอกจากที่ผู้ขอกำหนดตำแหน่งวิชาการ สามารถจัดทำเอกสารผลงานที่แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายทั้ง 7 ขั้นตอนการทำงาน ตามเอกสารแสดงผลงานดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้ขอกำหนดตำแหน่งวิชาการ อาจแสดงหลักฐานเพิ่มเติมอื่นๆ เกี่ยวกับผลงาน เช่น รูปภาพ หรือการบันทึกเป็นวิดิทัศน์ ภาพยนตร์ แถบเสียง เป็นต้น

3.3 การเผยแพร่ผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

ในการเผยแพร่ผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการควรออกแบบวิธีการและรูปแบบการเผยแพร่ผลงานที่เหมาะสม การเผยแพร่ผลงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคมสามารถทำได้หลายรูปแบบ อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการควรระลึกเสมอก็คือจะต้องเปิดโอกาสให้สาธารณะสามารถรับรู้และเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง มีการบันทึกเอกสารหรือเป็นลายลักษณ์อักษรที่สามารถใช้อ้างอิงหรือเพื่อศึกษาค้นคว้าต่อไปได้ และเพื่อให้กระบวนการเผยแพร่สอดคล้องกับประกาศ ก.พ.อ. เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. ๒๕๖๔ การเผยแพร่ผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคมจะต้องผ่านการประเมินคุณภาพโดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ หรือสาขาที่เกี่ยวข้องที่มาจากหลากหลายสถาบัน (peer review) ไม่ว่าจะใช้รูปแบบแนวทางการเผยแพร่แบบใดเพื่อให้เป็นหลักฐานในการรับรองคุณภาพผลงาน

แนวทางการเผยแพร่ผลงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคม สามารถดำเนินการได้ดังนี้

3.3.1 การจัดเวทีแสดงข้อมูลและแสดงผลการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการดำเนินงานวิชาการด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคมนั้น ในการออกแบบผู้เข้าร่วมในเวที ควรจัดองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมให้มีความหลากหลาย ทั้งผู้รับประโยชน์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ที่สนใจ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ข้อสำคัญผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการควรให้สถาบันต้นสังกัดแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหลากหลายสถาบันอย่างน้อย 3 ท่านเพื่อให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิได้เข้าตรวจเยี่ยมและประเมินคุณภาพผลงาน ทั้งนี้ ในกระบวนการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวควรเป็นกระบวนการในทางลับเพื่อให้ผลการประเมินคุณภาพเป็นไปตามความเป็นจริง ปราศจากอคติ

3.3.2 การเปิดพื้นที่เรียนรู้ให้บุคคลภายนอกเข้ามาเยี่ยมชม ศึกษาดูงาน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งการจัดการพื้นที่ดำเนินการโดยชุมชนซึ่งเป็นผลลัพธ์จากงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคม การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิสามารถทำได้ในลักษณะเดียวกันกับกรณีการเผยแพร่ที่ใช้รูปแบบการจัดเวทีแสดงข้อมูลฯ ในข้อ 3.3.1

3.3.3 การเผยแพร่ผลงานในรูปแบบหนังสือ วิทยุทัศน์ หรือ หนังสือเสียง โดยอาจจัดพิมพ์ หรือเผยแพร่แบบอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับการเผยแพร่ในรูปแบบนี้ ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งวิชาการควรเสนอ ผลงานผ่านต้นสังกัดเพื่อให้มีการแต่งตั้งกรรมการประเมินคุณภาพในเบื้องต้นก่อนเผยแพร่ หรือกรณีเผยแพร่ หนังสือ สำนักพิมพ์หลายสำนักพิมพ์จะมีคณะกรรมการประเมินคุณภาพซึ่งหากคณะกรรมการครบองค์ประกอบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิมาจากหลากหลายสถาบันและมีจำนวนอย่างน้อย 3 ท่าน สามารถนำมาใช้ยื่นได้โดยอาจขอ หลักฐานจากทางสำนักพิมพ์

3.3.4 การเผยแพร่ผลงานในรูปของข่าวสารต่อสาธารณะผ่านสื่อมวลชน และสื่อในสังคม ออนไลน์ หรือผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานที่ร่วมดำเนินงาน ผลงานลักษณะนี้อาจนำมายื่นประกอบเพิ่มเติม สำหรับขอตำแหน่งวิชาการ

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2559). การเขียนบทความวิจัยเพื่อสังคม. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- คณะกรรมการเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการเฉพาะด้านของข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา. (2564). ประกาศ ก.พ.อ.เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564. กรุงเทพฯ: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (ราชกิจจานุเบกษา 7 มกราคม 2565 เล่ม 139 ตอนพิเศษ 4 ง.)
- วิจารณ์ พานิช. (2554). วิชาการสายรับใช้สังคมไทย. เอกสารประกอบการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่อง การพัฒนาวิชาการสายรับใช้สังคม. สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2564, จาก https://www.thesis.in.th/assets/pdf_blog/2018/07/thesis_1532317389.pdf.
- อนรรักษ์ ปัญญานววัฒน์ ศรีวรรณ ไชยสุข สุภาวรรณ วงศ์คำจันทร์ ณิชารีย์ ใจคำวัง เสถียร ฉันทะ วิชร นันตะยานา สุทธิ มะลิทอง และเพ็ญศรีมะลิทอง. (2556). ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น: บูรณาการองค์ความรู้สู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน การสังเคราะห์งานวิจัยกลุ่มความหลากหลายทางชีวภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- อวรรณ โอภาสพัฒนกิจ. (2557). ระบบนิเวศวิชาการรับใช้สังคมไทย ... Innovation Platform ในช่วงยุคทองของนักวิชาการ. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 6(6), 116-137.
- Ting Miao, Worawit Janchai, and Anurak Panyanuwat. (2020). A Quality Assessment and Competency Development through Participatory Knowledge Management Approach for Stakeholders' in "Foreign Experts Introduction Project" in a Chinese University. In International Journal for Quality Research x(x) x-x ISSN 1800-6450. In International Journal for Quality Research v15, n2, Doi 10.24874/IJQR15.02-09 ISSN: 1800-6450 (print version); 1800-7473 (online version) www.ijqr.net, ijqr@kg.ac.rs , Int. J. of Trade and Global Markets.
- เอกสารประกอบการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่อง การพัฒนาวิชาการสายรับใช้สังคม. สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2564, จาก https://www.thesis.in.th/assets/pdf_blog/2018/07/thesis_1532317389.pdf.
- พิชัย สดภิบาล.(2559) บทสรุปการรับใช้สังคม. <http://www.basd.mhesi.go.th/Page/seminar/Files/25620620/>

ภาคผนวก

แบบแสดงหลักฐานการมีส่วนร่วมในผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

(ตัวอย่าง) หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์จากหน่วยงานภายนอก

แบบแสดงหลักฐานการมีส่วนร่วมในผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

ชื่อผลงาน

รายละเอียดของการมีส่วนร่วม

รายชื่อ	บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ	สัดส่วน (ร้อยละ)

ลงชื่อ

(.....)

ผู้ข้อกำหนดตำแหน่ง

ลงชื่อ

(.....)

ผู้ร่วมงาน

ลงชื่อ

(.....)

ผู้ร่วมงาน

(ตัวอย่าง)

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์ผลงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคมจากหน่วยงานภายนอก

ข้าพเจ้า _____

ตำแหน่ง _____

องค์กร/หน่วยงาน/กลุ่ม _____

สถานที่ตั้ง _____

เบอร์ติดต่อ _____ มือถือ _____

ขอรับรองว่าได้นำผลงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคม เรื่อง _____

ซึ่งเป็นผลงานของ _____

สังกัดสาขา _____ คณะ _____

สถาบัน _____

มาใช้ประโยชน์ในองค์กร/หน่วยงาน/กลุ่มของข้าพเจ้างดต่อไปนี้ (โปรดเลือกรูปแบบการนำไปใช้ประโยชน์และสามารถเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ	ช่วงเวลาที่นำมาใช้ประโยชน์
เช่น หนังสือเผยแพร่ความรู้ แหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชน	

การใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ	ช่วงเวลาที่นำมาใช้ประโยชน์
เช่น ธรรมนูญหรือข้อตกลงของประชาคม	

การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย	ช่วงเวลาที่นำมาใช้ประโยชน์
เช่น การมีโครงการที่ถูกบรรจุในระดับท้องถิ่น จังหวัด การปรับปรุงกฎหมาย	

การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์	ช่วงเวลาที่นำมาใช้ประโยชน์
เช่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน แหล่งท่องเที่ยวชุมชน ตลาดชุมชน	

การใช้ประโยชน์ในเชิงสิ่งแวดล้อม	ช่วงเวลาที่นำมาใช้ประโยชน์
เช่น การส่งเสริมจิตสำนึกในการหวงแหนป่า ทำให้พื้นที่สีเขียวในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น	
การใช้ประโยชน์ในเชิงสังคม	ช่วงเวลาที่นำมาใช้ประโยชน์
เช่น จำนวนผู้ติดยาเสพติดในชุมชนลดลง การอพยพออกจากท้องถิ่นน้อยลง	
การใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ	ช่วงเวลาที่นำมาใช้ประโยชน์
เช่น รายได้ต่อครัวเรือนมากขึ้น อัตราการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น	

ทั้งนี้ ผลจากการที่องค์กร/หน่วยงาน/กลุ่ม ได้นำผลงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคมดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในองค์กร/หน่วยงาน/กลุ่ม พอสรุปได้ดังนี้

ข้าพเจ้าขอลงนามในหนังสือรับรองการนำไปใช้ประโยชน์ผลงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคมของ _____ เพื่อเป็นหลักฐานการนำผลงานมาใช้ประโยชน์ดังกล่าว

ลงชื่อ

()

ตำแหน่ง

วันที่

คำอธิบายการใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์ผลงานด้านการรับใช้ท้องถิ่นและสังคมจากหน่วยงานภายนอก ส่งผลให้ท้องถิ่นและสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ หมายถึง ชุมชนมีการสื่อสารและสามารถถ่ายทอดนโยบาย แผนงานเป้าหมายและตัวชี้วัดของการดำเนินการ ด้านการพัฒนากิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในการนำงานวิชาการ การรับใช้ท้องถิ่นและสังคมลงสู่ปฏิบัติอย่างบูรณาการทางด้านการบริหารจัดการการพัฒนาบุคคล ทำให้ชุมชนสามารถพัฒนากิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในการงานวิชาการการรับใช้ท้องถิ่นและสังคม ตรงตามความต้องการของชุมชนและงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคม และมีระดับของการมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดแผนงานเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ โดยมีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกให้การสนับสนุน

การใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ หมายถึง มีแนวทางหรือกระบวนการพัฒนากิจกรรมสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้กิจกรรมที่สามารถเข้าสู่ชุมชน ขยายผลในงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคม และสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ ตลอดจนมีการประเมินผลสำเร็จการดำเนินการตามแนวทางหรือกระบวนการพัฒนากิจกรรม และนำข้อมูลไปพัฒนาปรับปรุงกระบวนการพัฒนากิจกรรม ออกแบบให้เหมาะสมกับชุมชน เพื่อเพิ่มโอกาสความสำเร็จในชุมชนและขยายผลไปยังชุมชนภายนอก

การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย หมายถึง ผลการดำเนินงานมีส่วนในการกำหนดแผนงานนโยบายของหน่วยงาน ในพื้นที่ในระดับชุมชนถึงระดับประเทศ เช่น ธรรมนูญชุมชน นโยบายสาธารณะ แผนกลยุทธ์ แผนงานเป้าหมาย และตัวชี้วัดการพัฒนาออกแบบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ตลอดจนมีการจัดทำแผนงานของแต่ละกลุ่มภายในชุมชนที่สอดคล้องกับนโยบายหรือแผนด้านกลยุทธ์ของงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคม และมีการบูรณาการงานต่างๆ ของกลุ่มภายในชุมชน เช่น การพัฒนาออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม การสร้างเครือข่ายที่สามารถตอบสนองงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคมได้ และมีการประเมินความสำเร็จของแผนเพื่อปรับปรุงแผนงานให้มีประสิทธิภาพขึ้น ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน สร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ หมายถึง ชุมชนให้การสนับสนุนและกระตุ้นให้บุคคลในชุมชนเกิดความคิดสร้างสรรค์ การสร้างและการจัดการผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาองค์ความรู้หรือกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม โดยการสร้างปัจจัยที่เอื้อทำให้บุคคลในชุมชนสามารถสร้างกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในชุมชนที่จะเป็นสังคมงานวิชาการการรับใช้ท้องถิ่นและสังคมที่สร้างรายได้

การใช้ประโยชน์ในเชิงสิ่งแวดล้อม หมายถึง มีการจัดการน้ำและสุขภาพในการรองรับน้ำ มีน้ำใช้การจัดการน้ำและสุขภาพอย่างยั่งยืน การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดำเนินการ มาตรการเร่งด่วนเพื่อรับมือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั้งทางบกและทางทะเลในมหาสมุทร โดยการ อนุรักษ์ใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบกปกป้องฟื้นฟูส่งเสริม และการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบกอย่างยั่งยืน นำไปสู่การ แก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นั้น เช่น การส่งเสริมจิตสำนึกในการทวงแพ้น้ำทำให้พื้นที่สีเขียวในท้องถิ่น เพิ่มขึ้น มีกลุ่มสมาชิกในชุมชนดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อม ปริมาณสัตว์ทะเลเพิ่มมากขึ้นจากการอนุรักษ์ และการจัดการแหล่งอาหารตามธรรมชาติ ระยะการกักเซาะชายฝั่งลดลงจากนวัตกรรมการจัดการชุมชน และนวัตกรรมการป้องกันคลื่น ดัชนีคุณภาพอากาศดีขึ้น การลดปริมาณขยะในชุมชน เป็นต้น

การใช้ประโยชน์ในเชิงสังคม หมายถึง ขจัดความยากจนทุกรูปแบบทุกสถานที่ขจัดความ หิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี รับรอง การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในทุกช่วงวัย รับรองการศึกษาเท่าเทียมและทั่วถึง ส่งเสริมการ เรียนรู้ตลอดชีวิตทุกคน บรรลุความเท่าเทียมทางเพศ พัฒนาบทบาทสตรีและเด็กผู้หญิง รับรองการมีพลังงานที่ ทุกคนเข้าถึงได้ เชื้อถือได้อย่างยั่งยืน และทันสมัย ทำให้เมืองและที่ตั้งพื้นฐานถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการอย่างยั่งยืน ส่งเสริมสังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลจากการดำเนินงานสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในชุมชน มีการรวมกลุ่มทั้งในรูปของกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล ชุมชนมีเครือข่ายเพิ่มขึ้น ปัญหาอาชญากรรมในชุมชนลดลง จำนวนผู้ติดยาเสพติดลดลง จำนวนคนยากจนลดลง ประชากรกลุ่มเปราะบางได้รับการช่วยเหลือ และเข้าถึงบริการสาธารณะมากขึ้น ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การจัดการศึกษาตลอดชีวิตของทุกกลุ่มวัย ในท้องถิ่นและสังคมที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชน รวมทั้งสอดคล้องกับสถานการณ์แพร่ระบาดของ โรคอุบัติใหม่อุบัติซ้ำ สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ เกิดต้นแบบศูนย์การเรียนรู้ ในชุมชน การสืบสาน อนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน และสร้างการ ตระหนักถึงคุณค่า ความเชื่อและความศรัทธา และทำให้เกิดกิจกรรมประเพณีและมีการประยุกต์ต่อยอด ในชุมชนและมีคนรุ่นใหม่เข้ามาร่วมในกิจกรรม มีส่วนในการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพในพื้นที่ เกิดระบบการจัดการสุขภาพของท้องถิ่นและสังคมในการเตรียมพร้อมรับมือกับการแพร่ระบาดของโรค อุตบัติใหม่อุบัติซ้ำ เกิดชุมชนต้นแบบในการจัดการตนเองเพื่อรองรับสังคมสูงวัย เป็นต้น

การใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ หมายถึง ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุมและยั่งยืน การจ้างงานที่มีคุณค่าพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรม ลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ รับรองแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ผลจากการดำเนินงานสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจเกิดขึ้นในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับหน่วยงาน หรือระดับประเทศ การเปลี่ยนแปลงที่เป็นเชิงบวกในด้านเศรษฐกิจ อาจวัดและประเมินได้จากอัตราการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น การยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเพิ่มขึ้น รายได้ท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

ใบแนบหลักฐานการใช้ประโยชน์ผลงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคมจากหน่วยงานภายนอก
ของ _____

หลักฐานที่แนบมาพร้อมนี้ เพื่อเป็นการยืนยันการนำผลงานวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคมไปใช้ประโยชน์ (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () ภาพถ่ายกิจกรรม/โครงการ/ผลงานที่ได้พัฒนาจากผลงาน
- () เอกสารที่แสดงให้เห็นว่ามีการใช้ผลงานไปปรับปรุงหรือพัฒนา
- () ผลงาน ผลิตภัณฑ์ หรือรางวัลที่เกิดขึ้น อันมีผลจากการใช้ผลงาน
ไปปรับปรุงหรือพัฒนา
- () ผลประกอบการขององค์กร/หน่วยงาน/กลุ่ม ด้านบัญชี หรือรายได้ที่แสดงให้เห็นว่าเพิ่มขึ้นจากการได้พัฒนาจากผลงาน
- () ผลงานหรือหลักฐานอื่น ๆ